

Eng Welt no Covid-19

jonk gréng Iddien an de Beräicher Ëmwelt, Klima, Wirtschaft, Arbescht a Soziales

"Whether we like it not, the world has changed: it looks completely different from how it did a few months ago and it will probably not look the same again. We are going to have to choose a new way forward" – Greta Thunberg, Abrëll 2020

1. Ëmwelt, Klima a Wirtschaft

- 1.1. **D'ekonomesch Relance nohalteg a sozial gerecht gestalten**
- 1.2. **D'Transitioun zu engem méi nohaltege Wirtschaftsmodell virubrénge**
- 1.3. **Eng nohalteg a sozial gerecht Steuerreform**
- 1.4. **D'EU ass och an der Responsabilitéit fir ze handeln**

2. Aarbecht a Soziales

- 2.1. **Nei Aarbechtswelten: Schaffe vun doheem aus**
- 2.2. **Opwärtung a Visibilitéit vu schlecht bezuelten, systemrelevanten Aarbechten**
- 2.3. **Gesondheitsberuffer zu Lëtzebuerg – eng Saach vun der Ausbildung**
- 2.4. **Care-Aarbecht: Doheem schaffen**

Déi aktuell Kris an där mir stiechen ass nach net eriwwer. Trotzdeem ass et elo un der Zäit, Decisiounen ze huele fir eise gesellschaftlechen a wirtschaftleche Modell méi kriseresistent, méi nohalteg, méi gerecht a méi sozial verdréiglech ze maachen.

Déi duerchschnëttlech CO₂-Emissiounswäerter hunn an de leschte Jore weltwäit nees zougeholl, d'Schéier tëscht Aarm a Räich gëtt ëmmer méi grouss an nach ëmmer besti fundamental Ongläichheeten tëscht de Generatiounen an de Geschlechter. Trotz der Erkenntnis, dass eise kapitalistesche System Ëmwelt a Mënsch schued, huet eis Welt sech ëmmer méi séier gedréint – bis mer duerch déi global Pandemie bal komplett zum Stëllstand koumen.

Déi aktuell Kris huet gewisen datt Regierungen am Fall vun enger eminenter Kris schnell an effikass Moosname kënnen huelen. Besonnesch an den EU-Memberstaaten war et net an éischer Linn d'Gesondheet vun eiser Wirtschaft, mee déi vun de Matbiergerinnen a Matbierger, déi am Virdergrond stoung. De Klimawandel waart net – dofir wëlle mir dëse Moment notze fir eis Prioritéiten nei ze definéieren an de Mënsch an d'Natur an de Mëttelpunkt vum politesche Geschéie ze setzen.

Als jonk gréng si mir der Meenung, dass d'Relance vun eiser Wirtschaft a vun eisem gesellschaftlechen Alldag Hand an Hand gi mat enger ökologescher a sozial gerechter Transitioun. An dësem Dossier präsentéiere mir iech dofir eis Iddie fir d'Zäit no der aktueller sanitärer Kris an de Beräicher Ëmwelt, Klima Wirtschaft, Aarbecht a Soziales.

1. Ëmwelt, Klima a Wirtschaft

Ëmwelt- an Déiereschutz ass Mënscheschutz – dat weist och nees déi aktuell sanitär Kris.

De Klimawandel, d'Agräife vum Mënsch an d'Natur an d'Zerstéierung vun der Biodiversitéit kënnen d'Transmissioun vun infektiöse Krankheeten, ewéi de Covid-19, erhéijen. De Moment gesi mir och, dass duerch de gesellschaftlechen a wirtschaftleche Stéllstand d'Loftqualitéit op ville Plazen op der Welt besser gëtt an dass d'Zäregas-Emissiounen erof ginn.

Dëse positiven Effet op eis Ëmwelt wäert awer nëmmen temporär sinn. Och no der Finanzkrise vun 2008 sinn d'Emissiounswärter, nodeems se während der Kris erof gaange waren, erëm exponentiell erop gaangen. Dëse Rebound-Effekt kënne mir nëmme schwéier verhënneren - an awer mussen mir dofir suergen, dass d'Emissiounen an de nächste Joerzénge net nëmme a Krisenzäiten däitlech erof ginn. **Et geet net duer, dem Klima elo e puer Méint Paus ze gënnen an duerno erëm weider ze maache wéi virun der Kris.** Nee, mir müssen eis Emissiounen nohalteg reduzéieren. Mir müssen et hikréien, dass dës Kris genotzt gëtt, net nëmme fir d'Kurve vun den Infizierten esou niddreg ewéi méiglech ze halen, mee och déi vun den Zäregas-Emissiounen. Fir d'Beräicher Ëmwelt a Wirtschaft proposéiere mir dofir folgend Mesuren.

1.1. **D'ekonomesch Relance nohalteg a sozial gerecht gestalten**

Déi ekonomesch Kris, déi duerch de Covid-19 ausgeléist gouf, trëfft eis Ekonomie a virun allem kleng Betriber an Independanten, de Bau- an Handwiersksecteur a Commercen, ë. a. am Horesca-Secteur, staark. De Staat muss dësen Entrepreneuren weider hëllefen, fir se virun der Faillite ze retten, Aarbechtsplazen ofzesécheren an hinnen eng ekonomesch **Perspektiv iwuer d'Kris** eraus ze ginn. Gläichzäiteg müssen dës Hëllefen och genotzt ginn fir déi aner akut Kris, nämlech d'Klimakris, unzegoen an d'Transformatioun hin zu enger méi nohalteger Ekonomie virun ze dreihen.

Donieft hunn och vill Stéit, sief et duerch d'Kuerzaarbecht oder de Verloscht vun der Aarbecht, säit dem Ufank vun der Kris en Deel vun hirem Revenu verluer. Virun allem fir **akommesschwaach Stéit**, déi virun der Kris scho vu Pai zu Pai gelieft hunn, kann dës eng grouss finanziell Laascht duerstellen. Hinne gëllt et elo **ënnert d'Äerm ze gräifen**.

deji jonk gréng fuerderen:

- **Keng Spuerpolitik, mee weider massiv ëffentlech Investitiounen**, z. B. an d'nohalteg Mobilitéit, den ëffentleche Wunnengsbau, de Klima- an Naturschutz an an d'Gesondheitswiesen. Fir d'Schied vun der aktueller Rezessioun op déi kommend Generatiounen ze minimiséieren, ass et noutwendeg, eng antizyklesch Investissementsstrategie opzegräifen an temporär e méi staarken Defizit an der Bilanzuel unzehuelen. Donieft huet d'Eurokris eis gewisen, wat fir katastrophal sozial Konsequenzen eng Austeritéitspolitik a Krisenzäite kann hunn. De Staat muss d'Gemenge weider am selwechte Mooss ënnerstëtze fir dass och si hir Investissementer héich hale kënnen.
- Dass d'Regierung d'Hëllefen, déi si am Kader vun der **Relance vun der Wirtschaft** un Entrepreneuren an Independanten ausbezilt, **kloer un ökologesch Critère knäppt**, déi eis hëllefen den nationale Klima- an Energieplang (PNEC) ëmzesetzen an eis Klimaziler ze erreechen. Dat selwecht gëllt fir eventuell staatlech Participatiounen un Entrepreneuren.

- Dass Betriber, **déi dëst Joer Dividenden ausbezuelen oder e Sëtz an engem Steuerparadäis hunn**, vun all den Hëllefren, déi d'Regierung am Kader vun der Relance ausbezilt, ausgeschloss ginn.
- **Eng Öko-Primm fir lokal Betriber an Independanten, déi hire Businessmodell méi nohalteg an ökologesch ëmbauen.** Dëst ka scho bei klengen Mesuren ufänken: Am Hoeressecteur kënnen d'Restaurants z. B. hier take-away a Liwwerungs-Servicer nohalteg gestalten, andeems si d'Eco-box an hirem Betrib aféieren. Och Betriber, déi hir Employéen dobäi ënnerstëtzen op den öffentlichen Transport ëmzesteigen, z. B. duerch e Shuttle-Service vun der nooster Gare bis bei d'Aarbechtsplaz, kéinte vun dëser Primm profitéieren.
- **Séier Ëmsetzung a substantiell Erhéijung vun den Investitiounshëllefren aus dem Kliman Energieplang (PNEC)**, dorënner den Ersatzprogramm vu Masuttsheizungen an d'Hëllefren fir d'energetesch Renovéierung.
- **E sozial cibléierte Bong fir de lokale Konsum ze fërderen.** De Staat soll geziilt Bongen **un akommeschwach Haushälter** ausbezuelen, déi ausschliisslech fir de Konsum a lokale Commercë benotzt ginn. Se sollen no enger gewësser Zäit auslafen, fir d'Leit ze encouragéieren, se zäitno auszeginn an domat déi lokal Betriber kuerzfristeg ze ënnerstëtzen. **Dëst géif d'Betriber (z. B. am Hoeressecteur) duerch d'Ukuerbelen vun der Demande ënnerstëtzen, a gläichzäiteg den duerch d'Kris finanziell affektéierte Stéit zegutt kommen.** Wann de Staat géing de 40% akommeschwächste Stéit jeeweils e Bong vun 2.000 Euro zur Verfügung stellen, da géif dat de Staat ongeféier 200 Milliounen Euro kaschten. Am Verglach zu den iwwer 10 Milliarden Euro, déi de Staat bis elo wéinst der Kris mobiliséiert huet, schéngt dës Propose méi wéi finanzéierbar.
- **Laangfristeg d'Mesure vum Bong weiderentwéckelen an d'Richtung vun enger komplementärer Wäring, déi lokalen an domat méi nohaltege Konsum favoriséiert.** De "BEKI" ass hei en éischt Virbild, un dem ee sech orientéiere kann. Déi komplementär Wäring dierft just an der lokaler Economie benotzt ginn an och net an Euro ëmgetosch ginn. Esou kann een d'Leit verstärkt dozou encouragéieren, déi lokal Economie ze ënnerstëtzen an de responsabele Konsum nohalteg fërderen.

1.2. D'Transitioun zu engem méi nohaltege Wirtschaftsmodell virubréngen

Duerch déi aktuell sanitär Krise gëtt eise globaliséierte Wirtschaftsmodell ëmmer méi a Fro gestallt. Mir gesinn ewéi fragil a vulnerabel eis Versuergungskette sinn, wat, virun allem wann et ëm Grondversuergungsmëttel ewéi am Liewensmëttel- a Gesondheetssecteur geet, fatal ka sinn. Dofir musse mir elo en Neistart woen an d'finanziell Investissementer esou uleeën, dass mir och de kommende Generatiounen en intakten a gesonde Planéit hannerloossen. Dëst ass de Moment fir eise Wirtschaftsmodell nei ze denken an d'Relance ze notzen, fir d'Transitioun zu engem **nohaltege Wirtschaftsmodell** hinzekréien.

déi jonk gréng fuerderen:

- Dass **europäesch, regional a lokal Liwwerketten** gefërdert ginn a gepréiwte gëtt, a wéi fern d'Produktioun vu verschiddene Wueren an Europa nei muss opgebaut ginn. Hei geet et ënnert anerem

ëm fundamental Gesondheetsausstattung a Medikamenter. Zil ass et, eis Ofhängegkeet vu globalen an domat oft klimaschiedleche Liwwerketten ze reduzéieren.

- Dass verstärkt op d'**Kreeslafwirtschaft** gesat gëtt, déi de Wäert an d'Qualitéit vun der Wuer, de Komponenten an de Materialie schount. Dëst ass ressourcëschonend a gutt fir de Klima an d'Ëmwelt.

Den **Energiesecteur** muss radikal ëmgekrempelt ginn, fort vun der fossiller Energiegewannung hin zu enger grénger a nohalteger Energieproduktioun. Dofir fuerdere mir, dass d'Mesuren, déi am nationalen Energie - a Klimaplang virgesi sinn, aktiv genotzt gi fir d'Relance vun der Wirtschaft ze lenken.

- D'Förderung vun der **Energieeffizienz** vun den Haiser, Elektrogeräter an Infrastrukturen duerch den Ausbau vun de Primmen.
- E séieren **Ausbau vun eise Kapazitéite vun der grénger Stromproduktioun**. D'Virdeeler vun den erneierbaren Energië ginn de Moment besonnesch siichtbar: se kënnen lokal produzéiert ginn a sinn onofhängeg vum Weltmarché, wat aus den Erneierbaren eng méi sécher a stabil Energiequell mécht.
- D'**Ënnerstëtzung vun Energiekooperativen**, déi ee groussen Deel dozou bäidroen, dass d'Energiewend op lokalem Niveau ëmgesat ka ginn.

An Zäite vum Déconfinement muss och d'**Transitioun vun der Landwirtschaft** verstärkt virugedriwwen ginn. Zesumme mat de Landwirt*innen mussen mir de **Wee hin zu enger regionaler, saisonaler a biologescher Landwirtschaft goen fir d'Kette vun der Liewensmëttelproduktioun nohalteg an effizient ze gestalten**.

- Eng **Diversifizéierung vun der Landwirtschaft** hei zu Lëtzebuerg. Dozou gehéiert z. B. dass den Taux vum Geméisbau, deen de Moment ongeféier bei 3-5% läit, staark eropgeschrauft gëtt andeems een Ureizer fir landwirtschaftlech Betriber schafft, déi verstärkt op Uebst- a Geméisproduktioun setzen.
- Dass Lëtzebuerg sech **den Opbau vun enger autarker Bio-Landwirtschaft an der Groussregioun** als laangfristegt Zil setzt.
- Eng **Relokaliséierung vum Ubau vu Fuddermëttel**, fir ze evitéieren, dass weiderhi genmanipuléiert Sojabounen aus den Tropebëscher aus Asien a Südamerika importéiert mussen ginn.
- Den Ausbau vun der solidarescher a kooperativer Landwirtschaft, déi ob den direkte Kontakt tëschent de Produzent*innen a Konsument*innen setzt an doduerch méi resistent géint Krisen ass ewéi globaliséiert Liewensmëttelketten.

Vill Lëtzebuerger*innen hunn an Zäite vum Confinement de **Vëlo nei entdeckt**. Grad elo kënnen mir dofir den Déconfinement notze fir déi **douce Mobilitéit ze förderen a méi attraktiv ze maachen**.

- Kuerzfristeg gëllt et, méi Raum fir Foussgänger*inne a Velosfuerer*innen ze schafen, andeems een z. B. "**Pop-up Bikelanes**" anzitt, ewéi et och an anere Stied geschitt.

- En staarkt Zeeche kéint ee setzen, wann déi scho **geplangte Vëlosweeër géinge Prioritéit kréien** par Rapport zu anere Chantieren.
- Aktiounen ewéi "Mam Vëlo op d'Schaff" promouvéieren an aktiv ënnerstëtzen.

1.3. Eng nohalteg a sozial gerecht Steuerreform

D'Zäit no der Covid-19-Kris ass och eng Chance, **eise Steiersystem ze iwwerdenken an déi richteg Ureizer fir d'Zukunft ze schaafen**. Et geet drëms, d'Lenkungswierkung vu Steieren ze notzen fir klima- an ëmweltfrëndlech Verhalen ze belounen. Gläichzäiteg muss dofir gesuergt ginn, dass allgemeng e besseren a méi fairen **Equiliber tëschent de Facteuren Aarbecht, Kapital an Ëmwelt** an eise Steiersystem mat era fléisst. Momentan läit d'Steierlaascht iwwerproportional beim Facteur Aarbecht. Donieft stellt sech am Kader vun der aktueller Kris an de Käschten, déi doduerch op de Staat zoukommen, d'Fro, awéifern steierlech Upassungen dës Ausgaben zum Deel finanzéiere kënnen.

déi jonk gréng fuerderen:

- **Fossil Brennstoffer méi staark ze besteieren:** Duerch d'Kris ass de weltwäite Pëtrolspräis an de leschte Méint extrem gefall an huet deelweis souguer negativ Wäerter erreecht. Och wann en net laangfristeg negativ bleiwe wäert, esou besteet awer de Risiko, dass de Pëtrolspräis mëttel- a laangfristeg déif bleift. Dat ass en immens schlecht Signal fir klimafrëndlech Technologie wéi d'Solar- an d'Wandenergie, déi doduerch u Kompetitivitéit verléieren. Mir riskéieren domat, d'Energietransitioun ze bremsen a gläichzäiteg wéinst déiwe Bensins- an Dieselpräisser d'Verbraucher*innen net esou séier fort vun de fossille Brennstoffer ze kréien.
 - **Déi vun der Regierung ugekënnegt CO₂-Bepräisung muss dofir wéi geplangt 2021 agefouert an zäitno no uewen hin adaptéiert ginn.** D'Recetten aus dëser CO₂-Bepräisung mussen, wéi am PNEC virgesinn, zur Hallschent a sozial Mesuren (z. B. geziilt Steierentlaaschtungen oder de virdu beschriwwene Bongesystem) fléissen an déi aner Hallschent an de Klimaschutz. Eng Stafflung kënnt fir eis net a Fro, well domat de Lenkungseffekt vun der Steuer verpuffe géif.
 - Donieft plaidéiere mir fir d'**Aféierung vun engem dynameschen droit d'accises op de fossille Brennstoffer wéi Bessin, Diesel a Mazout**. Duerch dës dynamesch Accise kéint ee sécherstellen, dass de Präis vu Bessin, Diesel a Mazout e gewëssene Mindestpräis ni ënnerschreit an domat zu all Moment op engem Niveau ass, deem d'Erreeche vun eisen nationale Klimaziler net a Gefor bréngt. Eng Situatioun, an där d'Präisser op der Pompel wéinst engem Präisabroch um Weltmarché an de Keller falen, kann esou an Zukunft evitéiert ginn.
- **Eng Solidaritéitssteuer op grouse Verméigen:** D'Ausgabe fir d'Relance vun der Wirtschaft am Kader vun der Covid-19-Kris däerfen net zu enger neier Austeritéitspolitik féieren an d'Investitiounen duerch de Staat mussen och an der Zukunft op engem héijen Niveau bleiwen, z. B. fir d'ekologesch Transitioun ze finanzéieren. Breet Schëllere mussen dofir en entspreche Bättrag leeschten.
- **Kleng Paien steierlech ze entlaaschten:** D'Menagë mat niddregem Akommes si besonnesch vun der Krise betraff a riskéieren duerch d'Präiserhéijunge vun essentielle Gidder, wéi z. B. Liewesméttel, an d'Perte vu Recetten an d'Aarmut ze falen.
 - Fir de weidere Verloscht un Kafkraaft ze vermeiden an dës Leit virun der Prekaritéit ze schützen, muss de **Steiersaz fir kleng Paie verréngert ginn**. Besonnesch Persounen, déi de

Mindestloun verdénge, sollte komplett vum "Impôt sur le revenu des personnes physiques" befreit ginn.

- **D'Kapital an seng Erträg méi konsequent ze besteieren:** De Produktiounsfacteur Kapital war déi lescht Joerzénge steierlech privilegiéiert par Rapport zur Aarbecht, wat zur Verméigensakkumulatioun bei Groussverdénge gefouert an soumat zur Steigerung vun der sozialer Ongerechtegkeet bäigedroen huet. Fir géint dës Ongläichheet fir ze goen, muss de Staat d'Kapital a seng Erträg méi konsequent besteiere.
 - Konkret däerfe Bedeelegunge vun manner ewéi 10% vum Geschäftskapital, déi méi ewéi 6 Méint undauern, an der Zukunft net méi steierlech befreit sinn. Dës Weidere muss de Staat de Spätzesteiersatz op Bedeelegunge vun iwwer 10% vum Geschäftskapital, déi och méi ewéi 6 Méint undauern, substantiell erhéijen.
 - Betreffend dem Akommes aus Aktien, däerfen zukünfteg Dividenden aus onbeschränkt steierpflichtege Kapitalgesellschaften net méi zu 50% steierbefreit sinn.
- **De Wunnensproblem konsequent unzegoen:** Déi duerch d'Covid-19-Kris bedénge Chute vun der Kafkraaft vu ville Menage wäert de Wunnensproblem zu Lëtzebuerg weider verschäerfen. Dofir fuerdere mir d'Afféierung vu Steieren op dauerhaft eidelem Wunnraum an ongenotzem Bauland, genau sou ewéi d'Erhéijung vun der Grondsteuer fir Wunnengen. Ausserdeem brauche mir eng Mise-en-place vun den néidege Mesuren, fir konsequent géint Abuse mat Fonds d'Investissements spécialisés um Immobiliëmarché virzegoen.
- **Eng Digitalsteuer:** Besonnesch déi grouss digital Entreprises ewéi Microsoft, Amazon, asw. hunn vun der Schléissung vun de klengen a lokale Commercë profitéiert an konnten hir Ëmsätz massiv erhéijen. Dëst kéint op laang Zäit zu Ännerungen bei de Verhalensmuster vun de Verbraucher*innen an zu substantiell méi "E-Commerce" féieren. Vu dass dës Entreprises awer generell manner Steiere bezuelen, an soumat onfair Kompetitioun fir déi lokal Betriber duerstellen, ass et néideg eng Digitalsteuer fir dës Konzern anzeféieren. Dëst sollt präferenziell um EU-Level geschéien. Falls dëst net méttelfristeg méiglech ass, sollt Lëtzebuerg dem Beispill vu Frankräich no goen an et op nationalem Niveau duerchsetzen.

1.4. D'EU ass och an der Responsabilitéit fir ze handelen

Déi aktuell Kris huet gewisen, dass den Handlungsraum vun der Europäescher Unioun an der Gesondheits- a Finanzpolitik staark limitéiert ass, wat ë.a. zu onkoordinéierten an ineffikassen Aktiounen vun den EU-Memberstaaten gefouert huet. Fir dëst an der Zukunft ze vermeiden, **mussen d'Länner méi Kompetenzen un d'EU transferéieren**, soudass op déi nächst Kris méi schnell a méi koherent geäntwert ka ginn. D'Europäesch Union muss awer elo scho bei der Bewältegung vun der Covid-19-Kris eng méi grouss Roll spillen, dëst ë.a. em bei der grénger Relance vun den europäesche Wirtschaften.

déi jonk gréng fuerderen:

- **Dass d'EU-Finanzhëllef, déi elo un d'Memberstaaten ausgeschott ginn, u Klimaschutz-Critèren an un demokratesch Wäerter gekoppelt ginn.** Dës Kris dierf net ausgenotzt gi fir d'Zieler vum "Green Deal" erof ze schrauwen oder fir EU-Grondwäerter op onbestëmten Zäit ausserkraaft ze setzen. Hei muss d'EU standhaft bleiwen an **um Zil vu -55% CO₂ bis 2030 festhalen**. Den "Green Deal" soll als Opportunitéit genotzt gi fir eng ekonomesch Relance ze starten. De gréngen Investment Plang kuerbelt d'Ekonomie un a schaaft nei Aarbechtsplazen.

- **En europäeschen Noutfallplang fir d'Bewegungsfräiheet oprecht ze erhalten:** D'Bewegungsfräiheet vu Persounen a Gidder ass elementar fir de Fonctionnement vun der Wirtschaft an der Europäescher Unioun. Dëst huet sech op tragesch Aart a Weis während der aktueller Kris gewisen, ënner anerem a Form vu massiven, duerch Grenzkontrolle bedéngten, Stauen un den europäesche Bannegrenzen. **D'Aussetze vum Schengen-Accord duerch verschidde Länner huet d'Ekonomië staark negativ impaktéiert an huet soumat déi wirtschaftlech Schied duerch de Covid-19 nach weider verschäerft.** Fir dëst an Zukunft ze vermeiden an de Fonctionnement vum europäesche Bannemarché och während Krisen ze garantéieren, muss d'Kommissioun en Noutfallplang ausschaffen, deen z. B. déi automatesch Mise-en-place vun Transitzkorridoren am Fall vun enger Pandemie oder anerer Kris virgesäit.
- **Méi Tax-Kooperatioun an der EU:** Den Neoliberalismus an déi doraus resultéierend fiskal Kompetitioun tëscht de Memberstaaten vun der Europäescher Unioun hunn iwwert déi zwee lescht Joerzénge zu engem "Race to the bottom" beim Kierperschaftssteuersatz gefouert, wat als Resultat d'Erosioun vum Steieropkomme an d'Kierzung vun de Staatsausgaben hat. Fir dës reckgäengeg ze maachen, müssen d'EU-Staaten an der Zukunft méi an der Steierpolitik kooperéieren an op laang Zäit muss et eng Harmoniséierung vun de Steierpraktik an der Unioun ginn.

2. Aarbecht a Soziales

D'Verbredung vum Covid-19 an den domat verbonnene Lockdown vum gesellschaftleche Liewen hat an huet besonnesch och Auswierkungen dorop, wéi, wou a wéi laang mir schaffen. Déi traditionell Schaffmodeller sinn op d'Kopp geheet ginn an aner Aarbechtsforme wéi den Télétravail hunn hiren Duerchbroch erlieft. Dës Auswierkungen hunn sech jee no Beruufssecteur ganz ënnerschiddlech manifestéiert. Während a verschidde Beräicher, wéi zum Beispill dem Horesca-Secteur, den Aarbechtsalltag quasi zum Stëllstand komm ass, konnt de Commerce verstärkt op d'Digitalisatioun setzen, fir och weiderhin d' Betriber um Liewen ze halen. Ganz anescht huet d'Situatioun allerdéngs an de systemrelevante Secteuren ausgesinn. Hir Visibilitéit an der Gesellschaft ass eropgaangen, an domat och d'Erkenntnis, dass et do virun allem nieft der gesellschaftlecher och un der finanzieller Unerkennung mangelt.

Mir gesinn dës séieren Ëmschwung als eng Méiglechkeet, eis **gewinnte Schaffmusteren ze iwwerdenken, an de Mënsch a säi Wuelbefannen erëm an de Mëttelpunkt vun der Gesondheits-, Sozial- an Aarbechtspolitik ze setzen.**

2.1. **Nei Aarbechtswelten: Schaffe vun doheem aus**

Duerch den erzwongene Lockdown vun der wirtschaftlecher Aktivitéit si vill Salariéë vun haut op muer op Teleaarbecht ëmgestiegen. Bei ville Betroffenen ass dëst op Zousproch gestouss, wat sech un de Petitiounen weist, déi zu deem Sujet deposéiert goufen a scho vill Ënnerschrëfte kruten. Och virun der Covid-19-Kris huet d'Teleaarbecht zu Lëtzebuerg ëmmer méi Zoulaaf kritt (laut der Statec-Etüd [«Rapport Travail et Cohésion sociale» \(S. 53\)](#) vun 2019 ass d'Teleaarbecht vu 7% op 20% tëscht 2010 an 2018 eropgaangen).

An eisen Ae bitt den **Ausbau vun der Teleaarbecht** souwuel **Chancë** wéi och **Risiken**. Op där enger Säit kréien d'Leit d'Méiglechkeet duerch déi gewonnen Zäit, déi se sos beim Wee op a vun der Aarbecht verbréngen, méi Zäit fir d'Famill a benevole Aktivitéiten ze hunn. Dëst wierkt sech noweislech och **positiv op de Klima an d'Loftwäerter** an domadder ob d'Ëmwelt an d'Liewensqualitéit vun de Leit aus. Op där anerer Säit weisen [Studien](#), dass den Télétravail tendenziell zu **méi Iwwerstone** féiert a **psychesch Krankheete** wéi [Burn-out](#) generell zouhuelen. Och kann déi perséinlech familiär- oder Wunnsituatioun dozou

féieren, dass Télétravail éischer eng Belaaschtung fir déi betrafte Persounen duerstellt. Derbäi kënnt, dass vill systemrelevant Beruffer par Nature net kënnen per Teleaarbecht duerchgefouert ginn.

déi jonk gréng fuerderen:

- e **Recht op Teleaarbecht während 2 Deeg an der Woch** bei deene Beruffer, wou dat méiglech ass.
- eng **gesellschaftlech a politesch Debatt** doriwwer, wéi och fir déi Leit an an deene Secteuren, bei deenen et net méiglech ass vun doheem aus ze schaffen, d'Aarbechtskonditiounen verbessert kënnen ginn.
- d'Schafe vun engem **eenheetleche System an der Groussregioun**. Am Moment hänkt d'Unzuel vun de Stonnen, déi Grenzgänger*innen vun doheem aus schaffen kënnen ouni steierlech benodeelegt ze ginn, vun de Steierofkommessen of, déi Lëtzebuerg mat de jeeweilege Länner ofgemaach huet. Dës Ofkommesse sinn allerdéngs net um Niveau vun der Groussregioun harmoniséiert, soudass et si kann, dass Mataarbechter*innen aus dem selwechte Betrib net d'Recht op déi nämmelech Unzuel vun Homeoffice-Stonnen hunn, well se aus ënnerschiddlechen Nopeschlänner kommen. Dës Harmoniséierung muss dozou féieren, dass **och Frontalieren kënnen 2 Deeg d'Woch Télétravail maachen, ouni doduerch par Rapport zu anere Salariéen steierlech benodeelegt ze sinn**. Fir d'Ofkommessen mat eisen Nopeschlänner dementspreechend unzepassen, muss d'Regierung och bereet sinn, eisen Nopeschlänner eng finanziell Kompensatioun ze accordéieren, z. B. duerch d'Finanzéiere vu wichtegen Infrastrukturen an der Grenzregioun.
- d'Afféiere vun engem „**Recht op Deconnexioun**“. Duerch d'Digitaliséierung si Smartphonnen, Tablets a Laptops oft e festen Deel vum Aarbechtswiege ginn. Well dës iwwerall kënnen benotzt ginn, verschwennt d'Grenz téschent Aarbechts- a Privatliwwen ëmmer méi. Esou e Reegelwierk géif ënner anerem beinhalten, dass Salariéen ausserhalb vun hirer Aarbechtszäit net méi op professionell E-Mails äntwere missten an d'Entreprise dozou ugehale ginn, kloer Zäitfënsteren op hire Websiten unzeginn, an deenen op E-Mails reagéiert gëtt.
- **d'Unerkennung vu Burn-out als Berufskrankheet.**

2.2. Opwärtung a Visibilitéit vu schlecht bezuelten, systemrelevanten Aarbechten

De Confinement huet derzou gefouert, dass just déi wierklech systemrelevant Aarbechte virugefouert gi sinn. Dëst huet zu enger méi staarker Visibilitéit an Appreciatioun vun dëse Beruffer, wéi z. B. am Botzsecteur oder am Commerce, gefouert. Et sinn dat Aarbechten, déi oft schlecht bezuelt ginn, an domadder net déi Wäertschätzung kréien déi hinnen duerch hir Wichtigkeet fir de Fonctionnement vun eiser Gesellschaft zousteet. D'autant plus ginn se majoritär vu Fraen, Mënschen ouni Beruffsofschloss (vgl. jeeweils [Panorama social 2019, S. 22](#)) a Mënschen ouni Walrecht (95% am Botzsecteur) ausgefouert. Generell muss ee wëssen, dass Lëtzebuerg mat sengem [Working Poor-Taux vun 13,7% op der 2. Plaz an der EU](#) läit an dofir eng substantiell Verbesserung vun den Aarbechtskonditiounen an de betrafte Secteuren méi wéi néideg ass.

déi jonk gréng fuerderen:

- eng **substantiell Erhéijung vum Mindestloun** fir den Armutsrisiko ze reduzéieren.

- e **Recht op liewenslaang Weiterbildung fir all Salariéen**, woubäi besonnesch Mënsche mat niddreger Qualifikatioun an deementspreechend klengen Gehälter d'Méiglechkeet musse kréie fir sech weiderzubilden an doduerch Usproch op eng besser Pai ze hunn. Grad Mënsche mam onqualifizéierte Mindestloun kéinten duerch eng méi héich Qualifizéierung an de Genoss vun enger substantieller Erhéijung vun hirem Gehalt kommen ([momentan ëm 428,40€](#)). Dëst ass besonnesch och am Kontext vun der Digitalisatioun an dem wirtschaftleche Fortschritt wichteg, wouduerch ëmmer erëm nei Qualifikatiounen gebraucht ginn. Grundsätzlech mussen all d'Beruffsausbildungen op Däitsch an op Franséisch ugebuede gi fir Chancëgläichheet sécherzestellen.
- eng Stärkung vun der Visibilitéit vun de systemrelevante Secteuren, wéi dem Nettoyage oder dem Commerce, an deene Mënschen déi do schaffen. Oft hunn dës Salariéen kee Walrecht, dowéinst ass et ëmsou méi wichteg fir hinnen déi politesch a medial Représentatioun ze ginn, déi si verdingen.

2.3. Gesondheitsberuffer zu Lëtzebuerg – eng Saach vun der Ausbildung

Déi sanitär Kris ronderëm de Covid-19 huet eis gewisen, wéi **wichtig e performanten net profit-mee serviceorientéierte Gesondheitssystem fir eis Gesellschaft ass**. D'Infirmiëren an Infirmiers hunn an der Kris mat fir un der Front gehollef fir dësen oprecht ze erhalen. D'Wichtigkeet vun dësem Beruff ass eis doduerch nach méi bewusst ginn. Dës Wichtigkeet gëtt awer virun allem am Beräich vun der Ausbildung a vum Diplom net genuch Rechnung gedroen. De BTS-Diplom, deen d'Schüler*innen aus dem LTPS zum Schluss vun hirer Ausbildung kréien, gëtt am Ausland op den Unien oft net unerkannt, woubäi zu Lëtzebuerg néirens eng Bachelor- oder Masterausbildung an deem Beräich ugebuede gëtt. D'Konsequenz ass, dass vill Postes à responsabilité net kënnen vu Personal mat enger Lëtzebuerger Formatioun besat ginn.

E weidere Problem am Gesondheitssektor ass, dass et zu Lëtzebuerg net nëmmen un Infirmiëren an Infirmiers, mee och un Doktere feelt. Besonnesch während der Covid-19 Kris ass eis bewusst ginn, dass wann d'Grenze ganz géingen zou goen an d'Grenzgänger*innen net méi op Lëtzebuerg kéinte kommen, eise Gesondheitssystem zesumme gebrach wär. Dofir musse mir alles drusetze fir eng komplett Basis-Doktersausbildung op der Universitéit Lëtzebuerg opzebauen.

déi jonk gréng fuerderen:

- eng **Opwärtung vun der Infirmiersausbildung** zu Lëtzebuerg, andeems hir Absolvent*innen um Enn vun hirer Formatioun d'Méiglechkeet kréien, e Bachelorofschloss ze maachen.
- den **Opbau vun engem komplette Basis-Medezinstudium** zu Lëtzebuerg, andeems niengt engem komplette Bachelor och nach e Master ugebuede gëtt.
- eng **Adaptatioun vun de Konditiounen beim Zougang zum Medezinstudium** fir dass méi Student*innen dës Fächer kënnen studéieren an den Undeel vun de Residente bei de Salariéen am Gesondheitssektor kann erhéicht ginn.
- eng **méisproocheg Offer** an alle Beräicher vun der Infirmiers- an Doktersausbildung zu Lëtzebuerg.

2.4. Care-Aarbecht: Doheem schaffen

Grad an Zäite vun der Covid-19 Pandemie, wou Crèchen a Schoulen hu missten zoubleiwen, huet ee gesinn, **wéi ofhängeg eis Wirtschaft vun onbezuelter Haushalts- a Care-Aarbecht ass**. Dës Aufgaben am Beräich vun der Erziéung vun de Kanner, der Fleeg vu Familljememberen oder Haushaltsaarbechten si scho virun der Kris haaptsächlech vu Fraen iwwerholl gi – **an der EU hu Fraen am Duerchschnëtt 3x méi Care-Aarbecht verricht wéi Männer**. Duerch d'Coronakris ass dës Ongläichheet nach eemol verstärkt ginn: Laut enger [Studie vun der Hans Böckler-Stiftung](#) hunn an Däitschland 24% vun de Fraen hir Aarbechtszäit reduzéiert, géigeniwwer 16% vun de Männer. Meeschtens waren et Fraen, déi sech ëm d'Kanner gekëmmert hunn, nodeems dës net méi an d'Schoul konnte goen. Et ass fir eis wichteg, dem Risk vun enger "Retraditionaliséierung" no der Kris entgéintzewierken.

déi jonk gréng fuerderen:

- eng **breetgefächert Opschaffung an Analys vun den Genderaspekter an den domat verbonnenen Ongläichheete während der Kris**. D'Mesuren, déi no der Coronakris ergraff ginn, sollen deementspreechend ugepasst gi fir d'Ongläichheeten tëschent de Geschlechter ze miniméieren.
- **d'Unerkenne vun der Care-Aarbecht als integralen Deel vun der Wirtschaft, souwéi** eng politesch Debatt doriwwer, wéi een dës onbezuelter Aarbecht méi Unerkennung entgéintbréngen kann.
- eng **allgemeng Reduzéierung vun der Wochenaarbechtszäit**. Nieft der Zäit op der Aarbechtsplaz an där fir d'Care-Aarbecht bleift dem Mënsch kaum Zäit fir sech ze erhuelen oder sech benevole ze engagéieren. Dëst ass oft verbonne mat Stress, dee bis zu Burn-out féiert, wouduerch och ëmmer méi héich Gesondheetskäschte fir d'Gesellschaft entstinn. Eng méi kuerz Wochenaarbechtszäit kann ausserdem zu enger gläichberechtigter Opdeelung vun den Haushalts- a Care-Aarbechte féieren, wann doduerch manner Haushälter gezwonge sinn ze entscheeden, wéi eng Persoun Deelzäit schafft – well dëst betrëfft meeschtens Fraen.
- d'Afféierung vun engem **"congé de parenté"**, dee vu béiden Elterendeeler obligatoresch an zäitgläich geholl gi muss, als Ergänzung zum "congé de maternité". Dëst fir ze verhënneren, dass Frae weiderhin um Aarbechtsmarché diskriminéiert ginn a fir ze garantéieren, dass all Elterendeel d'Recht op déi nämmelech Unzuel vu Congésdeeg no enger Gebuert huet.